Edebiyat Galerileri

Vefa Taşdelen

1

Edebiyat söz konusu olduğunda, iki tür dergiyle karşılaşıyoruz: (1) Edebiyatı üreten dergiler, (2) edebiyatın ürettiği dergiler. İlki poetik (sanatsal) ikincisi ise akademik. Edebiyatı üreten dergiler, edebi üretimin gerçekleştiği dergilerdir. Bunlar canlı dokudur, canlı hücredir. Gelenek orada yaşar, geçmiş oradan süzülür, gelecek oradan görülür. Edebiyat trenini çeken lokomotif gibidir edebiyat dergileri; yanan ocak, tüten baca gibidir. Atan nabızdır. Dikkatlerin sürüldüğü bileği taşıdır. Bilinçlerin çiçeklendiği varoluş ortamıdır.

Burada hemen şöyle bir soru sormak geliyor içimden; işimi kolaylaştıracak bir soru: İnsanoğlu "dergi" diye bir kavrama, dergi diye bir araca neden ihtiyaç duydu acaba? Kitap yetmiyor muydu? Gazete yetmiyor muydu? Bu ikisinin arasında, "dergi" diye bir şey. Gazeteye göre kitap, kitaba göre gazete. Ama gerçekte hiçbiri; kendine özgü bir üretim. Belirli bir tutumla çıkıyor, belirli bir okuyucu kitlesine hitap ediyor. Demek ki, kitabın yapamadığı bir işi yapıyor; belli bir tanımı ve işlevi var.

Her edebiyat dergisi, bir dil ve algı dünyasını temsil eder. Böyle olursa, bir duyarlığın üreticisi ve taşıyıcısı da olur. Nitekim edebiyat akımlarından pek çoğu, belirli dergilerin etrafında serpilip gelişmiştir. Fikirler, görüşler, dergiler etrafında ortaya çıkmış, sanat anlayışları dergilerin adıyla anılmıştır; bunun yerli ve yabancı örnekleri gösterilebilir. Doğurgan dergiler, bir bilinç, bir varoluş, bir fikir çevresi olurlar. Sağlıklı bünyeler, bu ocaklarda olgunlaşırlar. Ama şu tehlike de hep vardır; Nietzsche'nin dediği gibi: "Kimi kendisini bulmak için gider komşusuna, kimisi kaybetmek için." Dergiler, bireylerin kendilerini bulduğu yerler olmalı, kaybettikleri yerler değil; yeteneklerini geliştirdikleri yerler olmalı, yok ettikleri yerler değil. Dergi çevresi, kişiyi kedi doğasından uzaklaştırıp yapay bir ruh kazandırdığında, engelleyici de olmaya başlar. Dergi, kendi işlevini yerine getirebilmek için yeteneği beslemeli, ifade yollarını genişletmeli, bu yönde bir ben-bilinci, bir özgürlük duygusu kazandırmalı; eğitmeli, terbiye etmeli. İlle de kedisi olması için onu cesaretlendirmeli. Edebiyat dergileri geliştiren dergilerdir, tökezleten değil. Poetik kapasitenin karalandığı ortamlarda, edebiyat dergisinin sözü olmaz. Herkes kendi içindeki sayfaya yazacaktır zira. Karalanmış bir sayfa kimsenin işine yaramaz; karalayanın bile. Edebiyat dergisi, kişiye kendisi olması, kendi kapasitesini geliştirmesi için imkân sağladığı ölçüde hayırlı ve saygın bir iş yapar. Zira insan yeteneğinden daha değerli bir şey yoktur dünyada. Yer altındaki madenler işlenmese bile oracıkta durur öylesine, ama insanın içindeki değer onunla birlikte göçüp gider dünyadan; mevsiminde toplanmayan meyveler gibi.

Tek tek zihinleri içine alan, üretken bilinçleri sarıp sarmalayan, onlara ev bark olan, etkin, üretici ve yaratıcı bir gönül çevresidir dergi. Sorusu ve sorunu olan, tek tek bilinçlerin üzerinde bir kimliği olan, bireylere yansıyan ve onlardan gelen yansımaları alan, söze gelmiş bir bilinç çevresidir. Yazıları ve kimliği ile kendini oluşturan bireyleri özümser, ama onları aşar da. Kimliği ve metinleri ile zaman içinde bir sürekliliktir. Bu yüzden olmalı: derginin yazısı tarihli değildir. Dün için olduğu gibi bugün için de, bugün için olduğu gibi yarın için de. Bu nedenle metin üreten, metinlerin üretildiği bir çevredir dergi çevresi. Metinler harmanıdır.

Edebiyat dergilerinin edebiyatı üreten bir yapıda olmaları, tanımlayıcı bir işlevdir. Onlar edebiyatı iki aşamada üretirler. İlkinde edebiyatı üretecek bilinci üretirler, ikincisinde ise edebiyat eserini. Edebiyat dergisinin işlevi her ne kadar edebiyatı üretmekse de, bunu öncelikle edebiyatı üretecek bilinci inşa ederek gerçekleştirir. Bu en önemli üretimdir. Edebiyat eseri, bu üretimden sonra bilinç düzeyine çıkar. Edebiyat dergisi, ilkin edebiyatın öznesini, sonra nesnesini, yani edebiyatın kendisini üretir. Ama bir sanat olayı yalnız sanatçı ve sanat eserinden oluşmaz. O, muhatabına ulaşmazsa, bir okuyucuda çoğalmazsa, bir bilinçte yaşamaya başlamazsa, tamamlanmış sayılmaz. Her edebiyat ve sanat ürünü, öncelikle bir okura, bir seyirciye ulaşmak ister; amacı budur. Edebiyat dergileri, bir yazar çevresinde ortaya çıktığı gibi, bir okurlar çevresinde de kendine yeni hayatlar arar. Bu çevre, üst düzeyde bir çevredir, seçkin bir çevredir. Denebilir ki, her dergi okuyucusu, sahip olduğu metin bilinci ve estetik beğeni düzeyiyle yerine göre bir eleştirmen, yerine göre bir metin ustasıdır.

Edebiyat üzerine araştırmaların yayımlandığı akademik dergilere gelecek olursak: onlar her ne kadar edebiyatın bir ürünüyse de, edebiyata bir katkı olarak geri de dönerler. Zira yer verdikleri eser incelemeleri, eleştirel yaklaşımları, kavramsal çözümlemeleri ile edebiyat alanında bir bilinç de oluştururlar. Edebiyat dergileri, kendi içindeki eleştiri ve yorumlarıyla kendi üzerine bir bilinç de oluştururlar; ancak gerçek katkının akademik alandan gelmesi gerekir. Bu anlamda edebiyat bilincinin oluşmasında, estetik duyarlığın felsefi bir zemin kazanmasında akademik dergilerin katkısı önemlidir.

2

İnsanlar dergiyle ve dergi etrafında, onun aracılığıyla, bir üretimde ve eylemde bulunurlar. Bir arayış içine girerler. Bir umudu çoğaltırlar. Taze ürünlerini sunarlar. Ödevleri hiç bitmez; sürekli bir üretim, sürekli bir çaba, sürekli bir tatlı telaş. Ve işte bütün bu duyguların en yoğun yaşandığı yer; derginin kalbi: dergi büroları. Bir dergi bürosu demek, yerine göre bir bölüm, yerine göre bir fakülte, yerine göre bir disiplin demek. Tabii, ille de ahlak. Gençler gelir oraya, okuyucular, okumak ve yazmak isteyenler gelir. Herkes, birbirinin ateşinden bir kıvılcım kapar, birbirinin heyecanında bir umut bulur. Ve bu, bugünden yarına, bu aydan gelecek aya, bu yıldan gelecek yıla doğru sürüp gider. Ömrü olana…